VNHG

Vereniging van Noord-Hollandse Gemeenten

VERSLAG

Hilversum

LEDENVERGADERING 6·NOV·2026

- Samenwerking is geen sluitpost
- VNG: De Grote Verbouwing van Nederland

WAAROM FORMATIES LANGER DUREN

De formaties van gemeentelijke colleges duren sinds 2014 elke vier jaar weer langer. Een goede verklaring daarvoor heeft politicoloog Simon Otjes nog niet gevonden. Hij nam zijn gehoor van bestuurders en raadsleden op de ALV van de VNHG mee in een aantal veronderstellingen.

In 2014 duurde een formatie in een Nederlandse gemeente gemiddeld 49 dagen. In 2018 was dat 64 dagen en in 2022 zelfs 83. De stijging lijkt voor 2026 iets af te nemen, al is dat cijfer nog voorlopig, haast de wetenschapper van de Universiteit Leiden zich te zeggen. Voor deze bijeenkomst heeft hij de Noord-Hollandse gemeenten nog even onder de loep genomen; in 2022 hadden die zelfs 96 dagen nodig voor een nieuw bestuur. Als formatieduur neemt hij het aantal dagen tussen de verkiezingsdag en het moment van de installatie van de wethouders.

Versplintering

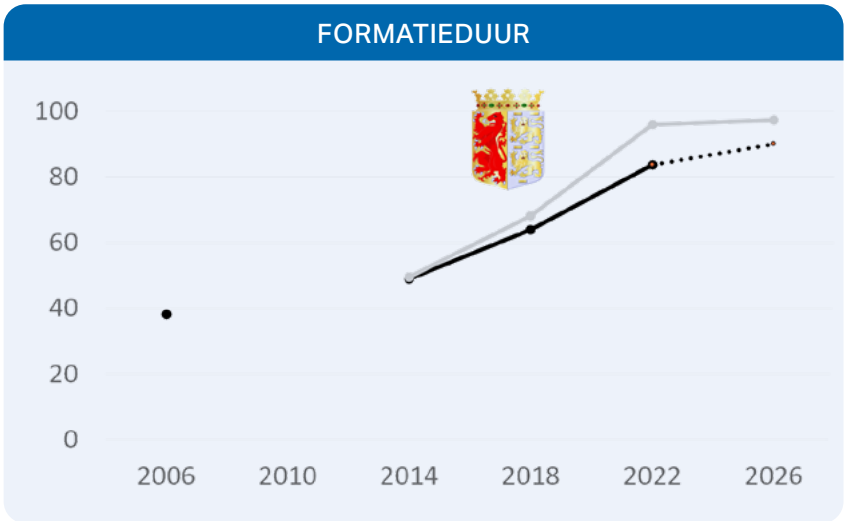
"Tot 2022 duurt die formatie elke vier jaar ongeveer twee weken langer. De instituties blijven hetzelfde. Waarom dan? We hebben verschillende veronderstellingen getoetst." Zo is het idee dat als politici elkaar slechter kennen, formaties langer duren. Vertrouwen moet groeien. Bij nieuwe partijen kan sprake zijn van een kennisachterstand zijn. Otjes constateert dat een groter aandeel van de bestaande collegepartijen geen invloed heeft op de duur, maar dat bij een groter aandeel van raadsleden, die er al een termijn op hebben zitten, de formatie iets korter duurt.

Verder blijkt versplintering enige invloed te hebben. Hoe meer partijen in de raad zitten, hoe langer de formatie duurt. "Maar het lijkt erop dat in 2026 de groei van de versplintering minder groot is geworden", zegt Otjes. "De formatie lijkt dit jaar ook minder dan twee weken langer te duren." Daar waar polarisatie tussen politieke partijen geen invloed blijkt te hebben, komt naar voren dat meer populistische teksten ('anti-elitaire retoriek') in verkiezingsprogramma's wel een vertragend effect kunnen hebben.

Otjes en zijn mede-onderzoekers waren ook nieuwsgierig of de bestuurlijke complexiteit enige invloed heeft op de formatieduur. Zo keken zij onder meer naar de omvang van gemeente, de mate van intergemeentelijke samenwerking, het belang van het sociale domein en de financiële positie.

Halve dag

En ja, hoe groter de gemeente, hoe complexer de bestuurlijke opgave en hoe langer de formatie duurde. “We zien dat er per 10.000 inwoners er ongeveer een halve dag bij komt. Maar die andere factoren spelen geen rol.” Al met al, vat Otjes samen, zijn er factoren die een klein deel, zeg een dag of twee, verklaren maar dus niet kunnen verklaren waarom een formatie elke vier jaar zo’n 14 dagen langer duurde.

Zijn oproep aan de zaal voor suggesties of veronderstellingen blijft niet onbeantwoord.
Van het effect van sterke politisering van thema’s en van vallende kabinetten tot het effect van hoelang mensen al in het openbaar bestuur actief zijn en van colleges die in het zadel blijven. Hoewel Otjes er een paar pareert op basis van zijn onderzoek, zou hij met andere morgen al aan de slag willen.

SAMENWERKING IS GEEN SLUITPOST

Staan gemeenteraden vaak genoeg stil bij hun bestuurskracht? Schat de kracht van samenwerking op waarde, waarschuwt Commissaris van de Koning, Arthur van Dijk. Politiek is geen wiskunde.

Op 18 november waren er gemeenteraadsverkiezingen in de nieuwe gemeente Hilversum, waarin Hilversum en Wijdemeren samengaan. Van Dijk prijst de aanwezige burgemeesters Gerhard van den Top en Mark Verheijen voor hun inzet hierbij. “De sterkte van de regio wordt bepaald door de schakels die problemen hebben met hun bestuurskracht. Jullie hebben dat op een goede manier aangepakt zodat de Gooi- en Vechtstreek een sterke regio blijft.”

Begroting

Volgens Van Dijk raakt een fusie of samenwerkingsverband elke gemeenteraad in de regio.
“Misschien is een raadslid er eerst voor de eigen inwoners. Maar zonder regionale samenwerking kan er bijna geen gemeente meer bestaan. De verantwoordelijkheid van raadsleden is groter dan ze denken. Een sluitende begroting betekent niet dat je niet met je bestuur moet bespreken welke ambities daaronder liggen. Hoe zit het daarbij met de regionale samenwerking, hoe staat het met de weerbaarheid? Gemeenteraden moeten die gesprekken tijdig voeren, ook met hun inwoners.”

Recent was hij bij de installatie van het nieuwe bestuur van de Metropoolregio Amsterdam, waarvan dertig gemeenten deel uitmaken. “Ik vroeg hen ook hoe hun achterban reageert over de samenwerkingsplannen binnen de MRA.

Die samenwerking is ook nodig om in de gemeente de basis op orde te krijgen. Maar als de gemeentelijke begroting moet worden bijgesteld, kijkt de raad vaak eerst naar de samenwerkingsverbanden en deelnemingen.“

Niet risicoloos

Hij maakt zich zorgen over politieke versplintering. “In Den Haag zie ik dat politieke items worden uitgespeeld, maar dat de basis op orde moet komen, denk aan stikstof. Volksvertegenwoordigers zouden de basis op orde op het eerste plan moeten zetten.”
Van Dijk ziet ook bij gemeenten dat het moeilijk is om keuzes te maken. “Politiek is niet risicoloos. Het is geen wiskunde. Uiteindelijk gaat het om gevoel. Een deel daarvan is de ervaring die je ontwikkelt. Zodat je kunt uitleggen wat jij belangrijk vindt voor de samenleving en welke mogelijke risico’s je daarbij tegenkomt.”

DE GROTE VERBOUWING VAN NEDERLAND

Foto uit VNG presentatie

De Nederlandse overheid staat voor grote uitdagingen op het gebied van woningbouw, infrastructuur, energietransitie en ruimtelijke inrichting. Daarbij is geld een ding maar vooral ook de uitvoeringskracht. Dat geldt ook voor gemeenten. VNG-directeur Albert Vermuë (Beleid Leefomgeving) pleit voor meer regionale samenwerking tussen gemeenten en een regionale investeringsagenda.

Wat zijn de plannen in het fysieke domein? De riedel zal bekend klinken; 900.000 woningen tot en met 2035, 55.000 trafohuisjes voor de energietransitie, een onderhoudsslag in de infrastructuur, 1400 kilometer aan dijkversterkingen, de stikstofaanpak en ruimte voor circulariteit en digitalisering. Vermuë noemt het de Grote Verbouwing van Nederland. “Het zijn allemaal plannen die klaar zijn. Dus hebben we de kosten opgeteld. Dan hebben we het over 800 miljard aan investeringen tot 2040, 2050. Met afschrijvingen heb je zo’n 20 tot 30 miljard per jaar nodig. Dat is veel, maar niet onmogelijk want voor Defensie is er ook 20 miljard bijgekomen.”

Een groter probleem ziet de VNG in de uitvoeringskracht. “In Den Haag stapelen de plannen zich al decennialang op, maar is er maar heel weinig kracht voor uitvoering. De enige echte stevige uitvoeringsorganisatie van het Rijk, Rijkswaterstaat, lukt het niet om het beheer van de eigen infrastructuur op orde te hebben.”

40 procent

Gemeenten moeten volgens Vermuë ook bij zichzelf kijken. Na de woningbouwcrisis zo’n vijftien jaar geleden gingen bouwbedrijven failliet en vertrokken ook bij gemeenten veel mensen die zich met gebiedsontwikkeling bezighielden. Dat is maar ten dele hersteld. “Bovendien zie je dat de gemeentelijke investeringen in het fysieke domein sinds de decentralisatie in het sociaal domein in 2015, met 40 procent zijn gedaald.”
Maar los van het geld en van de eigen uitvoeringskracht, blijkt volgens Vermuë de markt ook nauwelijks in staat de plannen tot uitvoering te brengen.

Investeringsagenda’s

Vermuë ziet een weg vooruit en kan zich vinden in het pleidooi van de Commissaris van de Koning Van Dijk, eerder die ochtend. “We zien goede voorbeelden van regionale samenwerkingsverbanden. Denk aan grootschalige woningbouwprojecten en Food Valley Ede. Wij zien heil in regionale investeringsagenda’s, waarbij uiteraard ook een deel van de opgave door particuliere bedrijven wordt meegefinancierd.”
In die regionale samenwerking is ordening en prioritering cruciaal. Vermuë refereert aan de herprioritering van het Mobiliteits- en Deltafonds door minister Karremans van Infrastructuur en Waterstaat: “Niet alles kan overal tegelijkertijd of altijd overal.”

Volgens Vermuë liggen er ook kansen voor gemeenten omdat ze ook in het fysieke domein meer bevoegdheden hebben gekregen. Wethouder Tine Heerikhuize (Bloemendaal) ziet in Kennemerland ook mogelijkheden voor een regionale investeringsagenda. “Cruciaal is dat je een duidelijk gezamenlijk belang vaststelt”, adviseert Vermuë.
De Noord-Hollandse bestuurders hebben genoeg ervaring met obstakels rond de uitvoering. Dat varieert van een markt die niet levert en gebrek aan standaardisering tot onderlinge competities met bidbooks. Vermuë: “De VNG denkt graag met u mee.”

VNHG Algemene ledenvergadering - huishoudelijk

De Algemene Ledenvergadering van de VNHG heeft op 6 november 2026 in Hilversum het jaarverslag en de jaarrekening 2025 plus de begroting 2027 vastgesteld. De leden hebben bovendien een statutenwijziging goedgekeurd en een voorstel voor een nieuwe contributiesystematiek aangenomen.

De VNHG heeft haar rol en positionering als provinciale afdeling van de VNG herijkt. Aanleiding hiervoor is de gezamenlijke ambitie van de VNG en de provinciale afdelingen om de onderlinge samenwerking te versterken. Ook bestaat de gemeenschappelijke wens om de betrokkenheid van gemeenten bij de VNG te vergroten.

Wijziging statuten

De bestaande statuten van de VNHG dateren van 2006 en sluiten onvoldoende aan op deze ontwikkeling. Daarom heeft het bestuur van de VNHG de statuten geactualiseerd en gemoderniseerd. Zo is de doelstelling van de vereniging aangescherpt, passend bij de netwerkfunctie en de samenwerking met de VNG. Ook is de expliciete rol bij het aandragen van kandidaten voor het VNG-bestuur en de VNG-commissies nu vastgelegd. Bovendien zijn bepalingen over de samenstelling van het bestuur, de besluitvorming en de vertegenwoordiging geactualiseerd.

Contributie

De leden zijn akkoord gegaan met een nieuwe contributiesystematiek. De contributie bestaat uit een vaste bijdrage van € 1.500,- en een variabele van één cent per inwoner. De maximumbijdrage komt uit op € 2.500,-. Zowel de vaste als maximale bijdrage worden geïndexeerd.

Bestuur

Van het huidige bestuur zijn op 6 november voorzitter Marian van der Weele (burgemeester van Waterland), John Does (ex-wethouder Dijk en Waard) en Attiya Gamri (ex-wethouder Bloemendaal) afgetreden. In 2027 nemen bovendien secretaris/penningmeester Ruurd Palstra (griffier Velsen) en Marjan van Kampen (burgemeester Schagen) afscheid.
Pilar Torres Barrera (gemeentesecretaris Hilversum) en Sjors Heestermans (raadslid Medemblik) blijven aan als bestuurslid.

In Hilversum trad Maarten Poorter (burgemeester Dijk en Waard) aan als de nieuwe voorzitter van de VNHG. Het bestuur krijgt verder versterking van Alexander Luijten (burgemeester Heemskerk), Matthijs van der Horst (griffier Hoorn), MaartenJan Hoekstra (wethouder Velsen), Jolien Houtman (griffier Amsterdam), Evelien van Roemburg (wethouder Gooise Meren). Als commissielid is Bastiaan Minderhoud (raadslid Amsterdam) benoemd.

VOLGENDE BIJEENKOMSTEN VNHG

Meer informatie over de bijeenkomsten van de VNHG vindt u op de website www.vnhg.info

Redactie: Mark van Kollenburg

Fotografie: Bart Homburg

Vormgeving: buro075

Ambtelijk secretaris VNHG:
Kirsten de Mink
vnhg@waterland.nl